

**Samleiefrekvens – prevalens og prediktorer i et tilfeldig
utvalg norske gifte og samboende heteroseksuelle par**

Kari Karlsen Stabell , Benedicte Young Mortensen og Bente Træen

Samleiefrekvens – prevalens og prediktorer i et tilfeldig utvalg norske gifte og samboende heteroseksuelle par

Det å snakke med hverandre om hva som er godt seksuelt, har i stor grad sammenheng med hvor ofte norske par har sex. Denne studien undersøkte hvor ofte norske par har samleie, og så på hvilke faktorer som virker inn på folks seksualliv.

«Er du bedre i senga enn naboen?» var overskriften i en av Norges mest brukte nettsider 19. april, 2007 og skulle vekke interesse for en test som tilsynelatende ville gi brukeren svar på dette. I de siste tiårene har det utviklet seg en trend i samfunnet der det å være vellykket også inkluderer å ha et blomstrende og variert seksualliv. Det medieskapte bildet er at paret skal ha hyppig sex, helst med flere orgasmer per seanse, og gjerne eksperimentere med hjelpemidler og flere partnere. Seriøs forskning på sex er av stor betydning blant annet for å skape et mer realistisk bilde av folks faktiske seksualvaner, i tillegg til å bidra til kunnskap og økt toleranse for det seksuelle mangfoldet. Kinseys omfattende vitenskapelige studier av amerikanernes seksuelle atferd på 50-tallet var i sin tid banebrytende, og viste at seksualvaner og preferanser var langt mer mangfoldige enn daværende forestillinger i samfunnet (Kinsey, Pomeroy & Martin, 1948; Kinsey, Pomeroy, Martin & Gebhard, 1953). Samleiefrekvens, det vil si hvor hyppig folk har sex, har blitt kartlagt i flere studier. En rekke representative amerikanske studier (Blumstein & Schwartz, 1983; Call, Vaughn, Sprecher, Susan, Schwartz & Pepper, 1995; Laumann, Gagnon, Michael & Michaels, 1994), og en britisk representativ studie av gifte og samboende par har vist at par under 50 år hadde samleie gjennomsnittlig 1–2 ganger per uke (Lewin, 2000). Skandinaviske studier har vist til lignende funn. I representative studier fra Finland (Kontula & Haavio-Mannila, 1995), fra Sverige (Lewin, 2000) og fra Norge (Træen, Stigum & Magnus, 2003) fant man at majoriteten av kvinner og menn også rapporterte en gjennomsnittlig samleiefrekvens på 1–2 ganger i uka. Utvalgene i de skandinaviske seksuelle atferdsstudiene har undersøkt enkeltindivider i tverrsnittsstudier. I den foreliggende studien er det paret som står i fokus. Formålet med denne studien er å kartlegge samleiefrekvensen blant norske samboende og gifte heteroseksuelle par, og å undersøke hvordan ulike sosiale, psykologiske og relasjonelle faktorer kan påvirke samleiefrekvensen.

Sosiodemografiske faktorer

Tidligere studier har vist at samleiefrekvensen avtar med alderen. Ifølge Call og kollegaer (1995) viste par mellom 19 og 69 år en gradvis synkende samleiefrekvens (fra 11.7 ganger i måneden i gruppen 19–24 år, til 2.4 ganger i måneden blant personer i alderen 65–69 år). Representative

nordiske tverrsnittstudier har også vist en reduksjon i samleiefrekvens, og en betydelig lavere frekvens etter fylte 50 år (Lewin, 2000; Kontula & Haavio-Mannila, 1995). Studier fra St. Petersburg og Estland har vist at samleiefrekvensen for eldre, herunder spesielt kvinner, var enda lavere enn i de skandinaviske studiene (Kontula & Haavio-Mannila, 2003). Den vanligste forklaringen på at den seksuelle aktiviteten avtar med alderen, er aldersrelaterte biologiske begrensninger hos menn i form av erektil dysfunksjon, og hos kvinner hormonelle endringer som nedgang i testosteron og østrogennivå. Økt forekomst av sykdom, samt en generell nedgang i motivasjon og interesse for sex, er også funnet å bidra til redusert seksuell aktivitet (Call et al., 1995; Laumann, Paik & Rosen, 1999). I denne sammenhengen forklares også nedgangen i seksuell aktivitet med at de eldre lever opp til forventninger i samfunnet om at seksuell lyst og aktivitet avtar med alderen. En rekke studier har vist at samleiefrekvensen har vært omvendt proporsjonal med relasjonens varighet, det vil si at samleiefrekvensen går ned jo lenger forholdet har vart (Blumstein & Schwartz, 1983; Marsiglio & Donnelly, 1991).

Også psykologiske og sosiale variabler i interaksjon med biologiske har vist seg å predikere en nedgang i samleiefrekvens. Sentrale variabler i denne sammenhengen har vært individuell opplevelse av velvære, følelse av egenverdi og tro på egen evne til mestring, samt opplevelse av tilfredshet i forholdet. Disse variablene, i tillegg til kontekstuelle variabler som tilgjengelighet av partner (skilsmisse, partners død), har vist seg å være viktige faktorer for å kunne forklare nedgangen i den seksuelle aktiviteten blant eldre (Laumann et al., 1999; Marsiglio & Donnelly, 1991; Pedersen, 1994).

Utdanningsnivå er en annen sosiodemografisk variabel som i enkelte studier har vist seg å kunne predikere samleiefrekvens og seksuell fungering. Andre studier har derimot ikke kunnet påvise denne sammenhengen. En representativ amerikansk studie av gifte par fant et kurvelineært forhold mellom utdanning og samleiefrekvens (Call et al., 1995). Generelt hadde økt utdanning en positiv effekt på samleiefrekvensen, men svært lav og svært høy utdanning var assosiert med en signifikant nedgang i frekvens. En annen amerikansk studie har påvist en sammenheng mellom lavere utdanning og erfaring med seksuelle problemer for begge kjønn (Laumann et al., 1999). I denne studien rapporterte menn og kvinner med lavere utdanning mindre nytelse i forbindelse med seksuelle erfaringer, og økt nivå av seksuell angst. Forskerne begrunnet funnene med at individer med lav utdanning utgjør en mer risikoutsatt gruppe ved at de har en livsstil som i større grad er preget av emosjonelle og fysiske belastninger. I to svenske representative studier av kvinner med

ulike seksuelle problemer (blant annet nedsatt seksuell interesse og nedsatt erektil funksjon) fant man imidlertid ikke at utdanning predikerte seksuell fungering (Öberg, Fugl-Meyer & Fugl-Meyer, 2004; Öberg, Sjögren & Fugl-Meyer, 2005).

Forskning har vist at det å ha små barn kan begrense mulighetene for seksuell aktivitet. En representativ studie fra Sverige viste at den seksuelle lysten og samleiefrekvensen for flertallet gikk ned allerede i siste trimester av svangerskapet og i nyfødtp perioden (Lewin, 2000). Call og kolleger (1995) fant i sin studie at tilstedeværelse av barn i alderen 0–4 år reduserte den seksuelle aktiviteten hos par. Dette funnet ble forklart med at paret fikk mindre tid til å investere i parrelasjonen fordi omsorgen for små barn var tidkrevende. I den samme studien kom det videre frem at det å ha eldre barn (5–18 år) hadde en positiv effekt på samleiefrekvensen. Dette funnet forklarte forskerne med at eldre barn er mer selvstendige og krever derfor mindre intens omsorg fra foreldrene. Eldre barn er generelt oftere ute av huset, noe som i større grad gir rom for privatliv og muligheter for seksuelle aktiviteter.

Psykologiske faktorer

Psykologiske faktorer som opplevelse av velvære og selvfølelse har også vist seg å ha en sammenheng med samleiefrekvensen hos par. Representative studier fra Finland, Estland og St. Petersburg har vist at begge kjønns seksuelle selvtilit var relatert til i hvilken grad de betraktet seg selv som seksuelt dyktige, attraktive og aktive (Kontula & Haavio-Mannila, 1995; Haavio-Mannila & Kontula, 2003). I en amerikansk studie i et utvalg av eldre forsøkspersoner fant man at individer med en sterk positiv opplevelse av velvære og positiv selvfølelse hadde en høyere samleiefrekvens enn jevnaldrende som opplevde mindre grad av velvære (Marsiglio & Donnelly, 1991). Studier tyder på at en persons selvfølelse har sammenheng med negativ tenkning, spesielt hvis tankene forekommer hyppig, er uintenderte og vanskelige å kontrollere (Verplanken, 2006). Negativ tenkning om egen kropp har i flere studier vist seg å være relatert til unngåelse av seksuell adferd (Faith & Scharr, 1993; Masters & Johnson, 1970). Konsekvensen av en seksuell unngåelsesatferd kan, ifølge Barlow (1986), bli at det negative kroppsbildet opprettholdes og forsterkes. En slik negativ syklus vil kunne føre til at individet unngår muligheten til å få positive seksuelle erfaringer med partner. På bakgrunn av tidligere studier er det rimelig å anta at det kan være en sammenheng mellom selvfølelse, tendens til negativ tenkning og samleiefrekvens. Det er imidlertid noe uklart hva som er årsak og virkning i denne sammenhengen. For eksempel har Araujo, Mohr og McKinlay (2004) påpekt at seksuelle problemer kan føre til depresjon.

Relasjonelle faktorer

Grad av tilfredshet i parrelasjonen har i flere studier vist seg å være nær relatert til samleiefrekvens. Par som rapporterte at de generelt var mer tilfredse med relasjonen, hadde hyppigere samleie (Call et al., 1995; Marsiglio & Donnelly, 1991). Seksuell tilfredshet og tilfredshet i parforholdet er nær relatert til hverandre, og begge påvirkes av partenes evne til å være intime (Blumstein & Schwartz, 1983; Perlman & Abrahamson, 1982; Schaefer & Olson, 1981). Ifølge Træen og Sørensen (2000) utvikles kjærlighet mellom to mennesker i den grad intimiteten utvikles. Intimitet defineres her som i hvilken grad partneren er forberedt på å avsløre sine innerste tanker, følelser og behov til den andre (Blumstein & Schwartz, 1983; Perlman & Abrahamson, 1982; Schaefer & Olson, 1981). Seksuell intimitet er et sentralt aspekt ved intimitetsbegrepet (Schaefer & Olson, 1981). Seksuell intimitet innebærer, i tillegg til fysisk kommunikasjon mellom partene, også verbal kommunikasjon gjennom å kunne kommunisere seksuelle tanker, følelser og behov med den andre. Evnen til å kommunisere om sex i nære relasjoner fungerer som et redskap som opprettholder seksuell og relasjonell tilfredshet (Metts & Cupach, 1991; Bamen & Vogel, 1985; Cupach & Comstock, 1990). Det er derfor rimelig å anta at intim verbal kommunikasjon, for eksempel å snakke med hverandre om hva som er godt for deg, seksuelle fantasier og lignende, vil kunne påvirke parets tilfredshet med relasjonen, og derigjennom også samleiefrekvensen.

Et annet aspekt som har vist seg å ha sammenheng med tilfredshet i parrelasjonen, er grad av opplevd konflikt mellom krav som stilles på jobben og i hjemmet. Forskning har vist at hele 40 % av yrkesaktive par med barn som er i arbeid, har erfart konflikt mellom krav som ble stilt i forbindelse med jobb og i hjemmet (Allen, Herst, Bruch & Sutton, 2000). I Norge er 66 % av kvinner, og 73 % menn, i alderen 16–74 år sysselsatt (SSB, 2006). Til tross for tilnærmet lik sysselsetting mellom kvinner og menn viser forskning at kvinnen fremdeles har den største totale arbeidsbyrden i hjemmet. Rollekonflikter og økt arbeidsmengde i jobb og familieliv kan være kilder til stress og overbelastninger (Østlyngen, Stellander & Martinussen, 2003). I en omfattende meta-analyse av studier som hadde analysert konsekvenser av jobb–hjem-konflikt, ble det funnet at denne type konflikt var korrelert med redusert tilfredshet i ekteskapet (Allen et al., 2000). På bakgrunn av at det i flere studier er blitt påvist en sammenheng mellom samleiefrekvens og tilfredshet i ekteskapet, er det grunn til å forvente at en rollekonflikt mellom jobb og hjem vil kunne virke inn på parets seksualliv.

Blant gifte eller samboende i Sverige rapporterte 17 % av mennene og 33 % av kvinnene å ha opplevd redusert seksuell lyst i løpet av det siste året (Fugl-Meyer, 2000). I en finsk studie

rapporterte 35 % av gifte kvinner og 18 % av gifte menn at de hadde opplevd redusert lyst relativt ofte det siste året (Kontula & Haavio-Mannila, 1995). Flere studier har vist at tap av seksuell lyst har en sammenheng med redusert seksuell aktivitet (Araujo et al., 2004; Laumann et al., 1999; Öberg et al., 2004). I en tidligere analyse av det samme utvalget som presenteres i denne studien, fant man at grad av konflikt med partner om sex predikerte redusert seksuell lyst hos både menn og kvinner (Træen, Martinussen, Öberg & Kavli, 2007). I et parforhold der det er en ubalanse i seksuell lyst, det vil si at den ene parten har større grad av lyst enn den andre, vil det lett kunne oppstå situasjoner der den ene av partene blir avvist når han/hun tar initiativ til sex. I en norsk seksualvaneundersøkelse fra 1992 rapporterte 45 % menn og 18 % kvinner at de ønsket å ha samleie oftere enn de hadde (Træen et al., 2003). I den samme undersøkelsen svarte flere kvinner enn menn at de ofte, eller av og til, var avvisende når partneren hadde lyst på sex. Flere menn enn kvinner oppga at partneren deres var avvisende når de hadde lyst på sex. Kaplan (1974) hevdet at angst for avvisning kan hemme en sunn seksuell relasjon. Dersom seksuelle initiativ stadig blir avvist, er det sannsynlig at dette kan føre til at det etter hvert tas færre initiativ til seksuell samhandling, og at samleiefrekvensen dermed går ned.

Seksuelle uttrykksformer har vist seg å variere gjennom ulike historiske epoker, ulike samfunn og ulike kulturer. Vi formes som seksuelle vesener i samspill med kulturen vi lever i. Hva som oppleves som normalt, naturlig, rett og galt, gjenspeiler de normer, regler, verdier og forventninger som er gjeldende i vår kultur (Træen, Stigum & Sørensen, 2002). Seksualitetens uttrykksformer læres og internaliseres gjennom en kultur- og gruppespesifikk seksuell sosialisering som også er kjønns spesifikk. Fra et biologisk perspektiv vektlegges det at menn har større grad av libido enn kvinner fordi de har et høyere nivå av testosteron (Swerdloff, Wang & Hikim, 2002). Ut fra et sosialpsykologisk og sosiologisk perspektiv er de ulike forventningene til kjønnene fundamentert i biologiske forskjeller og forsterkes og opprettholdes av sosiale og økologiske forhold i samfunnet (Blumstein & Schwartz, 1990; Eagly & Wood, 1999). I henhold til dette perspektivet tillates og oppmuntres menn i den vestlige kulturkretsen til å være seksuelt pågående gjennom å ønske og å kreve mer sex enn kvinner. Videre er det knyttet færre «kostnader» til å handle i forhold til sitt seksuelle begjær for menn enn det er for kvinner. Menn blir i mindre grad enn kvinner utsatt for sanksjoner i form av redusert verdi på «markedet» hvis de har mange partnere, og behøver heller ikke å frykte konsekvenser av uønskede graviditeter i samme grad som kvinner. De nordiske landene har utmerket seg gjennom en særpreget seksualkultur sammenlignet med andre vestlige kulturer og kjennetegnes ved en stor grad av seksuell likestilling mellom aldersgrupper og

kjønn. Nordiske land har derfor av andre vestlige land blitt vurdert som seksuelt «frigjorte» (Træen et al., 2003). På bakgrunn av en slik karakteristikk av de nordiske landene er det rimelig å forvente at kjønnsforskjellene i dette datamaterialet er mindre enn man kunne forvente i andre kulturer.

Tidligere studier som har undersøkt hvilke faktorer som påvirker samleiefrekvensen hos par, er hovedsakelig amerikanske. Det vil derfor være interessant å undersøke om funnene lar seg replikere i et skandinavisk datamateriale. I tillegg til at de nordiske landene skiller seg ut med en særpreget seksualkultur, er Norge, Sverige og Island blant de ti landene i verden som har høyest forventet levealder (SSB, 2002). Den høye forventede levealderen forklares med generelt bedre levestandard og helse, som vil kunne påvirke livskvalitet og funksjonsevne i alderdommen. Det er sannsynlig at den høye levealderen i Norge kan påvirke samleiefrekvensen i aldersgruppen over 50 år i vårt datamateriale.

Hensikten med denne studien er å kartlegge samleiefrekvensen blant norske samboende og gifte heteroseksuelle par, og å undersøke hvordan ulike sosiale, psykologiske og relasjonelle faktorer kan påvirke samleiefrekvensen. Hvilke faktorer predikerer samleiefrekvens, og er det forskjeller i hvordan de ulike faktorene predikerer rapporteringen blant kvinner og menn?

Metode

Deltakere

Deltakerne i denne studien består av et utvalg norske gifte og samboende par. Utvalget utgjør 399 par (798 individer) mellom 22 og 67 år. Datainnsamlingen ble gjennomført ved hjelp av postale spørreskjemaer i to faser. Første delen av prosedyren ble gjennomført i mars og april 2006 av kvalifiserte telefonintervjuere fra meningsmålingsorganisasjonen Synovate MMI. I den første delen av undersøkelsen ble 3954 personer fra målgruppen kontaktet per telefon med forespørsel om å delta. 1214 personer (607 par) sa seg villige til å delta, noe som ga en responsrate på 31 %. Responsraten må anses som akseptabel tatt i betraktning at begge partene måtte si seg enige i å delta i undersøkelsen. Parene som sa seg villige til å delta, fikk deretter tilsendt ett spørreskjema med prefrankert svarkonvolutt hver i separate konvolutter. Av de 1214 som sa seg villige til å delta, var det 830 personer som returnerte spørreskjemaene, noe som gir en svarprosent på 68 %. I alt 32 av de returnerte spørreskjemaene var fra bare en av partene i paret, og disse ble ekskludert fra analysene. Det endelige utvalget bestod til slutt av 398 heteroseksuelle par og ett homoseksuelt par (798

individuelle responser), som gir en samlet responsrate på 66 %. I denne studien er det homoseksuelle paret ekskludert fra analysene.

Prosedyre

Det ble foretatt et stratifisert utvalg ved hjelp av Synovate MMIs telefonregister over fasttelefon i Norge. Utvalgets kriterievariabler var basert på stratum, kommune og fylke. Utvalget ble selektert tilfeldig i hvert stratum. Det ble i tillegg selektert et utvalg basert på mobiltelefonnummer.

Rekrutteringen gjennom mobiltelefonnummer hadde til hensikt å forhindre eventuelle systematiske feilkilder som kan oppstå i data dersom det er en del av populasjonen som kun anvender mobiltelefon, og dermed ikke får mulighet til å delta. Totalt ble 80 % rekruttert via fasttelefon og 20 % via mobiltelefon.

Den totale responsraten var på omlag 20 % (798/3954). Forklaringen på den lave oppslutningen kan være relatert til at begge partene i paret skulle samtykke i deltagelse i undersøkelsen. En begrensning ved seksualforskning kan være at ikke alle er villige til å rapportere seksuelle holdninger og atferd på grunn av områdets private karakter, og at dette kan føre til at utvalget ikke blir representativt (Call et al., 1995). Flere studier viser imidlertid at manglende respons i lignende selvadministrerte spørreundersøkelser er tilfeldig, og fører vanligvis ikke til feilkilder i det totale utvalget (MMI, 1985–2006). Gjennom seleksjonsprosedyren ble deltakerne gjort oppmerksom på at undersøkelsen var anonym, og at svarene ikke kunne spores tilbake til dem.

Utvalget

Deltakernes gjennomsnittsalder i undersøkelsen var 46.2 år (23–67 år) for menn og 44.0 år (22–66 år) for kvinner. Elleve prosent av utvalget rapporterte at de hadde 9 års utdanning eller mindre. 37 prosent av mennene og 42 % av kvinnene rapporterte å ha fullført videregående skole, 32 % av mennene og 26 % av kvinnene rapporterte at de hadde 1–4 års universitetsutdanning, og 20 % av mennene og 22 % av kvinnene rapporterte mer enn 4 års universitetsutdanning. Sammenlignet med tall fra Statistisk sentralbyrå (2006) er prosentandelen av respondentene med høyere utdanning i noen grad overrepresentert i denne studien. Mennene rapporterte gjennomsnittlig høyere årsinntekt enn kvinnene. 6 prosent av mennene og 25 % av kvinnene rapporterte å ha en inntekt lavere enn kr 200 000, 51 % av mennene og 63 % av kvinnene rapporterte å ha en inntekt mellom kr 200 000 og 400 000, 37 % av mennene og 11 % av kvinnene en inntekt mellom 400 000 og 700 000, og 7 % av mennene og 2 % av kvinnene rapporterte å ha en inntekt på kr 700 000 eller mer. Hvis man

sammenligner tallene med ligningsprotokoller fra Statistisk sentralbyrå (2004), er personer med lav inntekt noe underrepresentert i utvalget.

Spørreskjemaet

Spørreskjemaet bestod av 47 spørsmål relatert til sosial bakgrunn, kommunikasjon med partner, seksuell atferd, forholdet til partner og det å leve sammen. Av de 47 spørsmålene hadde 15 av dem underspørsmål. De fleste spørsmålene og skalaene i denne studien har blitt brukt i tidligere studier. Spørsmålene relatert til tap av seksuell lyst ble hentet fra den store svenske seksuallivsundersøkelsen i 1996 (Lewin, Fugl-Meyer, Helmius, Lalos & Månsson, 2000; Öberg, 2005), spørsmål om samleiefrekvens hentet fra Folkehelsas norske seksualvaneundersøkelser (Træen et al., 2003), og spørsmål om hyppigheten av ulike seksuelle erfaringer ble kopiert fra en MMI-undersøkelse om seksualvaner i 1997. I tillegg bestod spørreskjemaet av spørsmål som måler vanemessig negativ tenkning om en selv og om ens partner (Verplanken, 2006), målinger av jobb-hjem-interferens (Geruts, Taris, Kompier Drikkers, Van Hoof & Kinnunen, 2005), og tilfredshet med arbeidsfordelingen i hjemmet (Østlyngen et al., 2003).

Målinger

Samleiefrekvens. Følgende spørsmål ble stilt for å måle samleiefrekvens: *Hvor ofte har du og din ektefelle/samboer hatt samleie de siste 30 dagene?* Svaralternativene for denne kategorien var 8 = ingen ganger, 7 = sjeldnere, 6 = 1 gang hver fjortende dag, 5 = 1–2 ganger i uka, 4 = 3–4 ganger i uka, 3 = 5–6 ganger i uka, 2 = daglig, 1 = flere ganger daglig.

Vanemessig negativ tenkning om en selv / om ens partner (Verplanken, 2006) ble målt av følgende seks spørsmål: *Å tenke negativt om meg selv / min partner er noe... 1) jeg har vanskelig for å la være, 2) jeg gjør ofte, 3) som er typisk for meg, 4) ...jeg begynner på før det går opp for meg at jeg gjør det, 5) jeg gjør automatisk, 6) ...som føles på en naturlig måte for meg.* Respondentene vurderte hvert av utsagnene på en likertskala fra 1 til 5, hvor 1 = helt enig og 5 = helt uenig. Hvert testledd ble reversert, summert og beregnet som en gjennomsnittskåre. Skalaen som måler vanemessig negativ tenkning om selvet, hadde en Cronbach's alfa på 0.94 for både menn og kvinner.

Kommunikasjon om seksuelle spørsmål. Følgende utsagn målte denne kategorien: *Når det gjelder ditt seksualliv, hvor ofte snakker du med partneren din om... 1) hva som er godt for deg, og 2) dine seksuelle fantasier / dine hemmelige lyster/behov...* Respondentene vurderte hvert utsagn på en skala fra 1 til 7 der 1 = aldri og 7 = alltid.

Negativ jobb–hjem-interferens ble målt med fem spørsmål oversatt til norsk fra den engelske versjonen SWING (Geurts et al., 2005). Forsøkspersonene ble spurt om hvor ofte deres arbeid kom i konflikt med privatlivet. Følgende spørsmål ble stilt: *Hvor ofte skjer det at... (a) du er irritabel hjemme fordi jobben din / studiene dine er krevende?; (b) du ikke fullt ut kan glede deg over å være sammen med partner/familie/venner fordi du bekymrer deg for ting på jobben din / studiene dine?; (c) du synes det er vanskelig å gjøre plikter relatert til hjem og/eller familie fordi du stadig tenker på jobben/studiene dine?; (d) du ikke har energi til å engasjere deg i fritidsaktiviteter sammen med din partner/familie/venner på grunn av jobben/studiene dine?; (e) dine plikter på jobben/studiene gjør det vanskelig for deg å slappe av hjemme?* Responskategoriene var 1 = aldri, 2 = noen ganger, 3 = ofte, og 4 = alltid. Gjennomsnittsskåren av de fem testleddene ble brukt i analysene. Chronbach's alfa var 0.80 for menn og 0.84 for kvinner.

Tilfredshet med arbeidsfordelingen i hjemmet. Kategorien ble målt på følgende måte: *Hvor tilfreds er du med forholdene under:... arbeidsfordelingen alt i alt i hjem/hushold?, ...måten din familie utfører hjem/husarbeid på? og hvor tilfreds tror du at din familie er med din måte å utføre hjem/husarbeid på?* Svarkategoriene rangerte fra 1 = ikke tilfreds, til 5 = svært tilfreds.

Seksuell erfaring ble målt med følgende spørsmål: *Hvor ofte opplever du følgende former for sex eller seksuelle handlinger? Å ha problemer med å bli seksuelt opphisset eller motivert, å ha uoverensstemmelser med din partner på grunn av sex, at partneren din er avvisende når du har lyst på sex, at du får seksuell utløsning/orgasme når du har sex/samleie.* Seksuell erfaring som måler lystproblematikk direkte, ble målt med følgende spørsmål: *Det hender at mennesker har perioder med nedsatt interesse for sex: Hvor ofte har dette...forekommet i ditt seksualliv i løpet av de siste 12 månedene?... vært et problem for deg i løpet av de siste 12 månedene?* Responsalternativene for kategorien var 6 = aldri, 5 = nesten aldri, 4 = ganske sjelden, 3 = ganske ofte, 2 = nesten hele tiden og 1 = hele tiden.

Statistisk analyse

SPSS/PC-versjon 14 ble brukt til alle statistiske analyser. For å undersøke hva som predikerte samleiefrekvens, ble det foretatt flere hierarkiske multiple, lineære regresjonsanalyser. En hierarkisk regresjonsanalyse analyserer variablene i blokker ved at effekten av hver blokk kontrolleres for når en ny blokk legges til. Den første blokken som ble satt inn i denne analysen, bestod av sosiodemografiske variabler (alder, utdanning og alder på yngste barn). Det ble deretter trinnvis lagt til fire ytterligere blokker bestående av psykologiske og relasjonelle variabler. Denne metoden gjør

det mulig å studere hver enkelt variabels unike varians og reduserer eventuell kolinearitet mellom prediktorer (Pallant, 2001).

Resultater

Tabell 1 viser samleiefrekvens rapportert de siste 30 dager. Majoriteten av respondentene rapporterte å ha en samleiefrekvens på 1–2 ganger i uka, henholdsvis 42 % for menn og 37 % for kvinner. Det var stor grad av overlapp i rapporteringen av samleiefrekvens mellom kjønnene. Andelen menn og kvinner som rapporterte å ha samleie 3–4 ganger i uka eller hyppigere, var på rundt 10 %. I underkant av 40 % av parene rapporterte å ha samleie en gang hver fjortende dag eller sjeldnere. De resterende respondentene, cirka 10 %, oppgav at de ikke hadde samleie i det hele tatt. Tabell 1 viser videre rapportert grad av tilfredshet med samleiefrekvens blant kvinner og menn. Rapporteringen viste signifikante kjønnsforskjeller. Av mennene var det 40 % og av kvinnene 53 % som rapporterte at de var tilfredse med samleiefrekvensen, 0.5 % av mennene og 2 % rapporterte at de syntes de hadde samleie for hyppig, og 60 % av mennene og 46 % av kvinnene rapporterte at de opplevde å ha samleie for sjelden.

Tabell 1. Samleiefrekvens de siste 30 dager rapportert i et representativt utvalg av norske par (prosent)

	Menn	Kvinner	# ²	
Samleiefrekvens	5–6 ganger i uka	1.5	1.0	(3.821) ns
	3–4 ganger i uka	9.4	11.5	
	1–2 ganger i uka	42.1	37.3	
	1 gang hver fjortende dag	21.8	25.1	
	Sjeldnere	13.2	14.3	
	Ingen ganger	11.9	10.7	
		N = 394	N = 391	
Tilfredshet med samleiefrekvens	Tilfredshet med samleiefrekvens			
	For ofte	0.5	1.5	(15.408)***
	Passe	39.5	52.7	
	For sjelden	59.9	45.8	
	N = 397	N = 389		

Tabell 1. Samleiefrekvens de siste 30 dager rapportert i et representativt utvalg av norske par (prosent)

Note: Testet for statistiske signifikante forskjeller i rapporteringen mellom kjønn ved hjelp av khi-kvadrattest. * $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

Tabell 2 viser menns og kvinners samleiefrekvens i ulike aldersgrupper. Blant kvinnene var det ingen statistisk signifikant forskjell i rapporteringen av samleiefrekvens mellom de ulike aldersgruppene. Majoriteten av kvinner i alle aldersgrupper rapporterte å ha samleie 1–2 ganger i uken. Den samleiefrekvensen hos kvinner som ble nest hyppigst rapportert, var 1 gang hver fjortende dag. Andel kvinner som rapporterte å ha en samleiefrekvens sjeldnere enn hver fjortende dag, økte fra 11 % i den yngste aldersgruppen til 21 % i den eldste. Av kvinner som oppgav at de ikke hadde hatt samleie, var det en økning fra 8 % blant de yngste til 13 % i den eldste aldersgruppen. Blant menn var det heller ingen statistiske forskjeller i rapportert samleiefrekvens mellom de ulike aldersgruppene. Majoriteten av menn i alle aldersgrupper rapporterte også, som kvinnene, å ha samleie 1–2 ganger i uken. Nest hyppigst rapporterte samleiefrekvens for menn var også 1 gang hver fjortende dag. Andelen menn som rapporterte en samleiefrekvens sjeldnere enn hver fjortende dag, økte fra 7 % i den yngste aldersgruppen til 16 % i den eldste. Prosentandelen menn som rapporterte å aldri ha samleie, hadde en noe større økning med alderen enn hos kvinner, fra 9 % i aldersgruppen 20–35 år, til 15 % i aldersgruppen 51–67 år.

Tabell 2. Samleiefrekvens de siste 30 dagene blant norske par, etter alder og kjønn (prosent)

	Menn				Kvinner			
	20–35 år	36–50 år	51–67 år	#2	20–35 år	36–50 år	51–67 år	#2
5–6 ganger i uken	1.4	1.1	1.4	(13.739) ns	1.1	0.5	2.0	(13.399) ns
3–4 ganger i uken	18.3	7.5	6.9		11.8	14.4	5.0	
1–2 ganger i uken	42.3	45.4	38.9		39.8	37.6	35.6	
1 gang hver fjortende dag	22.5	22.4	21.5		29.0	23.7	23.8	
Sjeldnere	7.0	12.6	16.0		10.8	12.4	20.8	

Tabell 2. Samleiefrekvens de siste 30 dagene blant norske par, etter alder og kjønn (prosent)

Ingen ganger	8.5	10.9	15.3	7.5	11.3	12.9
	N = 71	N = 174	N = 144	N = 93	N = 194	N = 101

Note: Testet for statistiske signifikante forskjeller i rapporteringen mellom aldersgrupper ved hjelp av khi-kvadrattest. ns = ikke statistisk signifikant.

Tabell 3 viser hvor ofte menn og kvinner opplevde at de selv var avvisende når partneren tok initiativ til sex, og hvor ofte de selv opplevde å bli avvist av sin partner når de selv tok initiativ til sex. Rapporteringen viste signifikante forskjeller mellom kvinner og menn. Majoriteten av menn (48 %) rapporterte at de av og til opplevde å bli avvist av sin partner når de hadde lyst på sex. Bare 9 % av kvinnene rapporterte at de opplevde å bli avvist av og til. Majoriteten av kvinnene rapporterte at de aldri (44 %) eller sjelden (44 %) opplevde å bli avvist av sin partner. Av mennene var det bare 7 % som rapporterte at de aldri opplevde å bli avvist, og 33 % oppgav at de sjelden ble avvist når de tok initiativ til sex. I alt 11 % av mennene oppgav at de ofte eller alltid opplevde å bli avvist av partneren, mens bare 2 % av kvinnene rapporterte det samme. Med hensyn til selv å avvise når partneren tar initiativ til sex, svarte 9 av 10 menn at de sjelden eller aldri var avvisende når partneren tok initiativ til sex. Bare 4 av 10 kvinner rapporterte det samme når partneren hadde lyst på sex. Kun en liten andel av respondentene oppgav at de ofte eller alltid var avvisende når partneren hadde lyst på sex, 7 % av kvinnene og 0.5 % av mennene.

Tabell 3. Frekvens av egen og partners rapporterte avvisning blant kvinner og menn som lever i parforhold (prosent)

	Mann	Kvinne	# ²
Partneren avviser når du har lyst på sex:			
Aldri	7.1	44.0	(230.969)***
Sjelden	33.3	44.3	
Av og til	48.3	9.3	
Ofte/alltid	11.2	2.4	
	N = 395	N = 398	
Du er avvisende når partneren har lyst på sex:			
Aldri	50.1	11.1	(220.762)***
Sjelden	40.4	34.0	
Av og til	9.0	48.3	

Tabell 3. Frekvens av egen og partners rapporterte avvising blant kvinner og menn som lever i parforhold (prosent)

Ofte/alltid	0.5	6.6
	N = 398	N = 398

Note: Testet for statistiske signifikante forskjeller i rapporteringen mellom menn og kvinnerv ed hjelp av khi-kvadrattest. * $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$

I tabell 4 vises de bivariate korrelasjonene mellom samleiefrekvens og sosialdemografiske variabler, vanemessig negativ tenkning om seg selv og partner, kommunikasjon om seksuelle spørsmål, negativ jobb–hjem-interferens, tilfredshet med arbeidsfordelingen i hjemmet og seksuell erfaring. De variablene som var sterkest korrelert med samleiefrekvens, var nedsatt seksuell lyst ($r_{\text{menn}} = -.40$; $r_{\text{kvinner}} = -.44$), snakke om hva som er godt for meg ($r_{\text{menn}} = .36$; $r_{\text{kvinner}} = .37$), partner avviser seksuelt initiativ ($r_{\text{menn}} = -.33$; $r_{\text{kvinner}} = -.20$), frekvens av konflikter med partner om sex ($r_{\text{menn}} = -.29$; $r_{\text{kvinner}} = -.21$), å snakke om seksuelle fantasier ($r_{\text{menn}} = .25$; $r_{\text{kvinner}} = .26$) og frekvens av problemer med seksuell tenning ($r_{\text{menn}} = -.29$; $r_{\text{kvinner}} = -.21$).

Tabell 4. Bivariate assosiasjoner mellom et selektert utvalg av variablene og samleiefrekvens hos norske par (Pearsons r)

	Samleiefrekvens	
	Menn	Kvinner
Alder	-.15** (N = 389)	-.14** (N = 388)
Utdanning	-.04 (N = 390)	-.01 (N = 388)
Alder yngste barn	-.02 (N = 314)	-.03 (N = 320)
Negativ tenkning, selv	-.01 (N = 394)	-.12* (N = 389)
Negativ tenkning, partner	-.13** (N = 393)	-.20*** (N = 389)
Snakke om hva som er godt for meg	.36*** (N = 392)	.37*** (N = 389)
Snakke om seksuelle fantasier	.25*** (N = 387)	.26*** (N = 379)
Negativ jobb–hjem-interferens	-.04	-.06

Tabell 4. Bivariate assosiasjoner mellom et selektert utvalg av variablene og samleiefrekvens hos norske par (Pearsons r)

	(N = 353)	(N = 335)
Tilfredshet med arbeidsfordeling i hjemmet alt i alt	.14**	.08
	(N = 394)	(N = 391)
Tilfredshet med hvordan familien utfører arbeidet i hjemmet	.01*	.13**
	(N = 394)	(N = 388)
Hvor tilfreds familien er med hvordan du utfører arbeidet	.05	.15**
	(N = 392)	(N = 390)
Problemer med seksuell tenning	-.20***	-.24***
	(N = 389)	(N = 379)
Konflikter med partneren om sex	-.29***	-.21***
	(N = 388)	(N = 379)
Partneren avviser seksuelt initiativ	-.33***	-.20***
	(N = 392)	(N = 378)
Oppnår orgasme under samleie	.07*	.05
	(N = 384)	(N = 376)
Nedsatt seksuell lyst de siste 12 måneder	-.40***	-.44***
	(N = 386)	(N = 376)

Note: * $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

Det ble utført flere hierarkisk regresjonsanalyser for å undersøke forholdet mellom samleiefrekvens og sosialdemografiske variabler, vanemessig negativ tenkning om seg selv og partner, kommunikasjon om seksuelle spørsmål, negativ jobb–hjem interferens, tilfredshet med arbeidsfordelingen i hjemmet og seksuell erfaring. Variablene ble satt inn i analysen i blokker. Steg 1: sosialdemografiske variabler (alder, utdanning og alder på yngste barn) steg 2: individuelle psykologiske faktorer (vanemessig negativ tenkning om seg selv og partner), steg 3: relasjonelle faktorer (negativ jobb–hjem-interferens), steg 4: relasjonelle faktorer (kommunikasjon om seksuelle spørsmål) og steg 5: relasjonelle faktorer (seksuell erfaring). I disse analysene ble par som ikke er foreldre (74 menn og 61 kvinner) og individer som ikke var i arbeid eller studerte (39 menn og 58 kvinner) ekskludert. De sosiodemografiske variablene viste et signifikant bidrag på 6 % av den totale forklarte variansen i prediksjonen av samleiefrekvens hos både menn og kvinner (se tabell 5 og 6).

Vanemessig negativ tenkning om seg selv og partner bidro signifikant med ytterligere 3 % for menn og 4 % for kvinner av den forklarte variansen etter å ha kontrollert for sosiodemografiske variabler. Steg 3, negativ jobb–hjem-interferens og tilfredshet med arbeidsfordeling i hjemmet, gav det minste bidraget til den totale variansen, 2 % for begge kjønn. Steg 4, kommunikasjon om seksuelle spørsmål, gav det nest største bidraget, 11 % for menn og 9 % for kvinner, i prediksjonen av samleiefrekvens etter at det var kontrollert for de tidligere stegene i analysen. Det siste steget, seksuell erfaring, gav, etter å ha kontrollert for de andre variablene, det største signifikante bidraget hos både menn og kvinner i forklaringen av den totale variansen av samleiefrekvens på hele 15 %. Prediktorvariablene i modellen forklarte totalt 36 % av variansen av samleiefrekvens for begge kjønn.

Tabell 5. Samleiefrekvens de siste 30 dager blant norske kvinner som lever i et parforhold, etter selekterte prediktorvariabler (hierarkisk multipl lineær regresjonsanalyse). n = 398

Variabel	Samleiefrekvens		
	β	R ²	R ²
Steg 1			
Alder	-.33**	.06	.06**
Utdanning	-.02		
Alder yngste barn	-.22*		
Steg 2			
Negativ tenkning, selv	.01	.10	.04**
Negativ tenkning, partner	-.09		
Steg 3			
Negativ jobb–hjem-interferens	.05	.12	.02
Tilfredshet med arbeidsfordeling i hjemmet alt i alt	-.04		
Tilfredshet med hvordan familien utfører arbeidet i hjemmet	.03		
Hvor tilfreds familien er med hvordan du utfører arbeidet	.06		
Steg 4			
Snakke om hva som er godt for meg	.21**	.21	.09***
Snakke om seksuelle fantasier	.07		

Tabell 5. Samleiefrekvens de siste 30 dager blant norske kvinner som lever i et parforhold, etter selekterte prediktorvariabler (hierarkisk multipl lineær regresjonsanalyse). n = 398

Steg 5			
Problemer med seksuell tenning	-.07	.36	.15***
Konflikter med partneren om sex	.05		
Partneren avviser seksuelt initiativ	-.16**		
Oppnår orgasme under samleie	-.06		
Nedsatt seksuell lyst de siste 12 måneder	-.37***		

Note: Alle koeffisienter ble tatt fra steg 5. * $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

Tabell 6. Samleiefrekvens de siste 30 dager blant norske menn som lever i et parforhold, etter selekterte prediktorvariabler (hierarkisk multipl lineær regresjonsanalyse). n = 398

Variabel	Samleiefrekvens		
	β	R ²	R ²
Steg 1			
Alder	-.33***	.06	.06**
Utdanning	-.04		
Alder yngste barn	.24*		
Steg 2			
Negativ tenkning, selv	.14*	.08	.03*
Negativ tenkning, partner	-.07		
Steg 3			
Negativ jobb-hjem.interferens	-.00	.21	.02
Tilfredshet med arbeidsfordeling i hjemmet alt i alt	.14		
Tilfredshet med hvordan familien utfører arbeide i hjemmet	-.09		
Hvor tilfreds familien er med hvordan du utfører arbeidet	-.02		
Steg 4			
Snakke om hva som er godt for meg	.23***	.10	.11***

Tabell 6. Samleiefrekvens de siste 30 dager blant norske menn som lever i et parforhold, etter selekterte prediktorvariabler (hierarkisk multipl lineær regresjonsanalyse). n = 398

Snakke om seksuelle fantasier	.03		
Steg 5			
Problemer med seksuell tenning	-.10	.36	.15***
Konflikter med partneren om sex	-.06		
Partneren avviser seksuelt initiativ	-.25***		
Oppnår orgasme under samleie	-.04		
Nedsatt seksuell lyst de siste 12 måneder	-.24***		

Note: Alle koeffisienter ble tatt fra steg 5. * $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

Diskusjon

Denne studien har vist at norske gifte og samboende par i gjennomsnitt har samleie 1–2 ganger i uken. Kvinner og menn viste stor grad av overlapp i rapporteringen av samleiefrekvens, noe som tyder på at rapporteringen kan gjenspeile den faktiske atferden. Den gjennomsnittlige samleiefrekvensen på 1–2 ganger i uken er i samsvar med samtlige tidligere norske og utenlandske studier (Blumstein & Schwartz, 1983; Call et al., Laumann et al., 1994; Kontula & Haavio-Mannila, 1995; Lewin, 2000; Træen et al., 2003).

Av de sosiodemografiske variablene som ble belyst i denne studien, var det alder som gav det største bidraget i forklaringen av samleiefrekvens. Det var færre av respondentene i den eldste aldersgruppen som rapporterte å ha samleie oftere enn 1–2 ganger i uken, enn i de øvrige aldersgruppene. Forskjell mellom aldersgruppene kom også til uttrykk i de gruppene som oppgav at de nesten aldri hadde samleie (sjelden, eller ingen ganger). Her var det en større prosentandel i aldersgruppene over 50 år som rapporterte at de sjelden eller aldri hadde samleie. Funnene er i samsvar med tidligere forskning, og har hovedsakelig blitt forklart med at den seksuelle aktiviteten avtar med aldersrelaterte biologiske begrensninger (Lewin et al., 2000; Kontula & Haavio-Mannila, 1995; Call et al., 1995; Laumann et al., 1999). Som nevnt i introduksjonen forklares også nedgang i seksuell aktivitet hos eldre med at de eldre lever opp til forventninger i samfunnet om at seksuell lyst og aktivitet avtar med alderen (Blumstein & Schwartz, 1983; Marsiglio & Donnelly, 1991).

I tverrsnittstudier kan det imidlertid være problematisk å trekke konklusjoner kun basert på aldersrelaterte biologiske begrensninger og stereotypiske forestillinger i samfunnet på grunn av kohorteffekter. Forskjeller i oppvekstbetingelser kan også påvirke funnene. Det kan være at noen av de eldste respondentene allerede hadde etablert sine seksualvaner før «den seksuelle revolusjonen» på 60-tallet, slik at de i mindre grad ble påvirket av den seksuelle frigjøringen i samfunnet. Grunnen til at færre av de som nå er eldre, rapporterte å ha samleie 3–4 ganger i uken kan ha vært en «generasjonseffekt» som innebærer at denne gruppen alltid har hatt en lavere gjennomsnittlig samleiefrekvens. Forskjeller mellom aldersgruppene kom derimot ikke til uttrykk for gjennomsnittet av respondentene, som rapporterte å ha samleie 1–2 ganger i uka. Da de nordiske landene har utmerket seg gjennom stor grad av likestilling mellom aldersgrupper og kjønn (Træen et al., 2003), kan det tenkes et en slik stereotyp forestilling om Eldres seksuelle aktivitet i mindre grad gjør seg gjeldende i Norge, og kan derfor delvis forklare at samleiefrekvensen hos gjennomsnittet holder seg relativt stabil med økende alder. Høy levealder og god helse i Norge kan også ha vært en medvirkende faktor til at samleiefrekvensen ikke avtok med alderen hos gjennomsnittet i denne studien (SSB, 2002). En svært liten andel av parene synes å ha samleie nesten daglig. Det ser ut til at denne lille gruppen som er spesielt seksuelt aktive, utgjør en konstant andel respondenter i alle aldersgrupper. Funnet kan tyde på at det er en liten andel av par som til tross for økende alder fortsetter å ha hyppig samleie.

Det kunne ikke påvises en sammenheng mellom utdanningsnivå og samleiefrekvens i denne studien (se tabellene 5 og 6). Tidligere forskning har vist at enkelte studier har funnet en sammenheng mellom utdanningsnivå, seksuell fungering og samleiefrekvens (Call et al., 1995; Laumann et al., 1999), mens andre studier ikke har kunnet påvise en slik sammenheng (Öberg et al., 2004; Öberg et al., 2005). At utdanning har vist seg å kunne predikere samleiefrekvens i amerikanske studier, men ikke i denne og andre nordiske studier, kan forstås i lys av kulturelle faktorer. I en nasjonal representativ amerikansk studie fant man at økt utdanningsnivå predikerte økt samleiefrekvens, men at svært høy og svært lav utdanning derimot var assosiert med nedgang i frekvens (Call et al., 1995). De amerikanske funnene kan gjenspeile den amerikanske kulturen, som kjennetegnes av større sosial ulikhet og større forskjeller i utdanningsnivå enn i de skandinaviske kulturene.

Alder på yngste barn ga et svakt signifikant bidrag i prediksjonen av samleiefrekvens. Tidligere forskning har vist at det å ha små barn (0–4 år) fører til at samleiefrekvensen hos par reduseres. I denne studien ble det derimot ikke funnet noen korrelasjon mellom alder på yngste barn

og samleiefrekvens, det kunne heller ikke påvises signifikante forskjeller i samleiefrekvens mellom de parene som rapporterte at yngste barn var under 4 år, og de som rapporterte at yngste barn var fra 5–7 år og fra 8 år og over. Trolig bør dette forholdet undersøkes nærmere i fremtidige studier, hvor man kan designe et spørreskjema som mer spesifikt enn i denne studien tapper ulike dimensjoner rundt omsorg for barn i ulike aldre og på ulike utviklingstrinn.

Av de psykologiske variablene som ble sett på i studien, ga de individuelle faktorene kun et lite bidrag i forklaringen av samleiefrekvens. Vanemessig negativ tenkning om seg selv og partner forklarte bare 4 % av variansen. Tidligere har forskning funnet sammenheng mellom opplevelse av velvære og positiv selvfølelse (Marsiglio & Donnelly, 1991), negativ tenkning om egen kropp (Faith & Scharr, 1993; Masters & Johnson, 1970), seksuell selvtilit og samleiefrekvens. Det manglende funnet var noe overraskende fordi man skulle forvente at negativ tenkning er nær relatert til negativ selvfølelse og selvtilit. Målet på negativ tenkning som ble anvendt her i denne studien, har ikke tidligere vært brukt som en prediksjonsvariabel for samleiefrekvens. Måleinstrumentet har vist seg å være en god prediktor for depresjon og angst, og har en høy indre konsistens (Verplanken, 2006). I denne studien kan det likevel hende at et mer spesifikt mål på negativ tenkning, for eksempel spørsmål som direkte måler negative tanker om egen kropp, snarere enn om selvet, i større grad ville påvirket samleiefrekvensen.

I denne studien var det de relasjonelle variablene som alt i alt viste seg å gi det største bidraget i forklaringen av samleiefrekvens. Et av målene på grad av tilfredshet i parrelasjonen var opplevd konflikt mellom krav som stilles på jobben og i hjemmet. Ingen av variablene som skulle måle denne konflikten, viste seg å ha en innvirkning på samleiefrekvens. Majoriteten av begge kjønn rapporterte at de var fornøyd med arbeidsfordelingen i hjemmet, og hvordan både familien og de selv utførte arbeidet. Få rapporterte å oppleve konflikt mellom krav som ble stilt hjemme og på jobben. Det var stor grad av overlapp mellom kjønnene i rapporteringen, men det var likevel noe større spredning hos kvinnene. Det er interessant at man her ikke har funnet en slik sammenheng, da tidligere forskning har vist at denne type konflikt og tilfredshet i ekteskapet er nær relatert (Allen et al., 2000). Gjennom media får man også lett et inntrykk av at en slik sammenheng eksisterer. Træen og kolleger (2007) påviste i sin studie en direkte forbindelse mellom nedsatt seksuell lyst og denne type konflikt målt med de samme variablene. En forklaring på det manglende funnet kan være at jobb-hjem-variablene ikke måler samleiefrekvens direkte, men indirekte gjennom variablene som måler nedsatt seksuell lyst. At bidraget til disse variablene ikke var signifikant i denne studien, betyr

derfor ikke nødvendigvis at denne type konflikt ikke påvirker samleiefrekvensen, men at denne sammenhengen blir svak i forhold til de andre variablenes bidrag til den forklarte variansen.

Et annet mål på tilfredshet i parrelasjonen var hvorvidt parene kommuniserte om seksuelle behov og fantasier med hverandre, og ga i denne studien det nest største bidraget i forklaringen av samleiefrekvens hos begge kjønn. Av de to variablene som målte i hvilken grad parene kommuniserte om sex, var det å snakke om seksuelle behov (snakke om hva som er godt for meg) den mest utslagsgivende variabelen i prediksjonen av samleiefrekvens. Funnet støttes av tidligere forskning, som vektlegger at kommunikasjon om sex åpner opp for muligheten til å snakke om seksuelle behov og preferanser med hverandre, forhandle om seksuelle skript i parforholdet (hvor, når og hvordan den seksuelle akten skal foregå) og diskutere om hvilken mening ulike typer seksuelle handlinger har for partene i relasjonen (Metts & Cupach, 1989). Det å kunne kommunisere åpent om sex reduserer usikkerhet og skaper trygghet i parforholdet ved at partene får økt innsikt i hverandres forventninger til seksualitet (Perlman & Abrahamson, 1982; Sarver & Murry, 1981). Seksuell tilfredshet og tilfredshet i parforholdet er nær relatert til hverandre, og begge påvirkes av partenes evne til å være intime, det vil si vilje til å kommunisere sine innerste tanker, behov og følelser til partneren og å uttrykke empati og forståelse overfor den andre (Blumstein & Schwartz, 1983; Perlman & Abrahamson, 1982; Schaefer & Olson, 1981). Også i samsvar med tidligere forskning var det å snakke om seksuelle behov mer utslagsgivende på samleiefrekvensen for menn enn for kvinner. Denne forskjellen er blitt forklart med at menn vektlegger seksuelle aktiviteter i et parforhold i større grad enn kvinner. Flere tidligere studier har vist at menn generelt har mer positive holdninger til sex, og at de ønsker å snakke mer med partneren om sex (Patton & Waring, 1985).

De relasjonelle faktorene som best predikerte samleiefrekvens hos parene, var variablene som målte ulike aspekter av seksuell erfaring (lystproblemer, konflikter om sex og avvisning av seksuelt initiativ). At nedsatt lyst predikerer samleiefrekvens, var forventet og er i samsvar med tidligere forskning (Araujo et al., 2004; Öberg et al., 2004; Laumann et al., 1999; Træen et al., 2007). Avvisning av seksuelt initiativ viste seg også å være nær relatert til parenes samleiefrekvens. Ved nærmere analyser viste det seg at det var klare forskjeller mellom kjønnene. Forskjellene kom til uttrykk gjennom at flere menn enn kvinner opplevde å bli avvist når de tok seksuelt initiativ, og at flere kvinner enn menn rapporterte at de avviste partnerens seksuelle initiativ. Tidligere forskning viser også til kjønnsforskjeller både når det gjelder å ta initiativ til seksuell aktivitet, og avvisning av seksuelt initiativ (Blumstein & Schwartz, 1983; Brown & Auerbach, 1981). Disse forskjellene

forklares som en interaksjon mellom kulturbundne kjønnsrolleforventninger og seksuelle biologiske drifter. Forskning viser at menn i parforhold oftere tar initiativ til sex enn kvinner, og dette har blitt forklart med at mannen har en sterkere seksuell drift enn kvinnen (Metts & Cupach, 1989). Menn ser også ut til å rapportere at de opplever å ha seksuell lyst mer kontinuerlig, mens kvinner rapporterer større svingninger i lyst (Hamilton, Berg, Træen & Kvaalem, 2001). Fordi menn oftere tar initiativ til sex, vil kvinnen komme i en posisjon hvor hun avviser oftere. Blumstein og Schwartz (1983) har forsøkt å forklare denne pardynamikken ut fra et historisk perspektiv, ved å peke på at kvinner avviser seksuelle initiativ for å gjenopprette den skjeve maktbalansen som har eksistert mellom menn og kvinner. Forskerne hevder at kvinnens rett til å avvise mannens seksuelle initiativ har utviklet seg i takt med en konvensjonell oppfatning om at kvinner har en svakere seksuell drift. Fordi kvinnen har hatt en svakere posisjon i samfunnet, kan det også ha vært i kvinnens interesse å undertrykke sin seksuelle drift for å bli mindre avhengig av sex og på denne måten styrke sin svake posisjon i parforholdet. Studier har vist at kvinner i langt større grad enn menn reagerer negativt på seksuell avvisning. Disse forskjellene har blitt forklart med at det eksisterer dominante seksuelle skript i samfunnet som innebærer at kvinnen ikke er den parten som skal bli avvist, og at mannen i større grad skal ta initiativ (Graaf & Sandfort, 2004). Funnene i denne studien kan tyde på at til tross for økt grad av likestilling mellom kjønnene i samfunnet har disse sosioseksuelle skriptene ikke forandret seg grunnleggende, noe som kommer til uttrykk ved at de fortsatt bidrar til å skape denne seksuelle asymmetrien i heteroseksuelle parforhold (Levy, Otis, Samson, Pilote & Fugere, 1997).

Kjønnsforskjeller kom også til uttrykk i rapporteringen av grad av tilfredshet med samleiefrekvens i parforholdet. Majoriteten av menn rapporterte at de opplevde å ha samleie for sjelden, og majoriteten av kvinner rapporterte at de var tilfredse med samleiefrekvensen. Det er imidlertid svært interessant at nesten halvparten av kvinnene synes de hadde samleie for sjelden, samtidig som de rapporterte at de avviste seksuelt initiativ oftere enn menn.

Det kan se ut som kvinner av ulike årsaker avviser seksuelt initiativ fra partneren til tross for at hun ønsker å ha samleie oftere. Studier har vist at seksuell intimitet har ulikt innhold hos kvinner og menn. Kvinner sosialiseres nesten utelukkende til å forbinde seksualitet med kjærlighet og romantikk (Levy et al., 1997). For kvinner innebærer seksuell intimitet i større grad emosjonell nærhet, responsivitet og kommunikasjon. Kvinner har derfor et større behov for å være emosjonelt intime for å kunne være seksuelt intime med partneren (Greff & Mahlherbe, 2001). For menn innebærer seksuell intimitet i større grad å være fysisk nær den andre og kjenne på fysisk seksuell

tiltrekning. Den seksuelle interaksjon vil derfor i seg selv gi mannen en opplevelse av emosjonell intimitet og nærhet med partneren (Metts & Cupach, 1991; Ridley, 1993; Greff & Mahlherbe, 2001). Funnene som viser at menn ofte opplever å ble avvist, og at kvinner avviser initiativ til sex selv om hun rapporterer et ønske om å ha sex oftere, kan tyde på at kvinner og menn søker «ulike veier til Rom». Begge kjønn har behov for både seksuell og emosjonell intimitet med partner, men søker det på ulike måter. I denne sammenhengen vil det derfor være av betydning for parene å kunne kommunisere om og få innsikt i hverandres behov. Forskning har vist at hvis menn og kvinner får økt innsikt i hverandres måte å forstå og søke intimitet på, blir kjønnsforskjellene mindre og tilfredsheten i parforholdet øker (Durana, 1998).

En begrensning ved denne studien er at parforholdets varighet ikke ble målt, eller hvor mange ganger forsøkspersonene hadde vært gift eller samboende før det nåværende parforholdet. En annen begrensning er at kun alderen på det yngste barnet måles, og at det dermed ikke tas høyde for omsorgens omfang for barn i ulike aldre og på ulike utviklingstrinn. Fremtidig forskning bør også inkludere homoseksuelle par, yngre par og par med funksjonshemninger.

Resultatene fra denne studien har vist at norske par har gjennomsnittlig like hyppig samleie som andre par i flere vestlige land, og det er relasjonelle faktorer som i størst grad påvirker hvor ofte norske par har samleie. Til tross for at kvinner og menn har like rettigheter i samfunnet, kan det i denne studien se ut som at tradisjonelle kjønns spesifikke forventninger til seksualitet påvirker den seksuelle dynamikken i parforholdet. I fremtidig forskning kunne det vært interessant å belyse flere relasjonelle faktorer i sammenheng med samleiefrekvens i tillegg til å undersøke parrelasjonens seksuelle dynamikk nærmere gjennom kvalitative metoder.

Bente Træen

Institutt for psykologi

Universitetet i Tromsø

9037 Tromsø

Tlf. 77 64 59 55

Faks 77 64 56 10

E-post bentet@psyk.uit.no

Referanser

- Allen, T. D., Herst, D. E. L., Bruch, C. S. & Sutton, M. (2000). Consequences associated with work-to-family conflict: A review and agenda for future research. *Journal of Occupational Health Psychology, 5*, 278–308.
- Arujo, A. B., Mohr, B. A. & McKinlay, J. B. (2004). Changes in sexual function in middle-aged and older men: Longitudinal data from the Massachusetts male aging study. *American Geriatrics Society, 52*, 1505–1509.
- Barlow, D. H. (1986). Causes of sexual dysfunction: the role of anxiety and cognitive interference. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 54*, 140–148.
- Blumstein, P. & Schwartz, P. (1983). *American couples: Money, work, and sex*. New York: William Morrow.
- Blumstein, P. & Schwartz, P. (1990). Intimate relationships and the creation of sexuality. In D. P. McWhirter, S. A. Sanders & J. M. Reinisch (eds), *Homosexuality/Heterosexuality*. New York: Oxford University Press.
- Brown, M. & Auerbach, A. (1981). Communication patterns in initiation of marital sex. *Medical Aspects of Human Sexuality, 15*, 105–117.
- Call, V., Sprecher, S. & Schartz, P. (1995). The incidence and frequency of marital sex in a national sample. *Journal of Marriage and the Family, 57*, 639–652.
- Durana, C. (1998). Enhancing marital intimacy through psychoeducation: the PAIRS program. *The Family Journal; counselling and therapy for couples and families, 3*, 204–215.
- Eagly, A. & Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior. Evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist, 54*, 408–423.
- Faith, M. S. & Schare, M. L. (1993). The role of body image in sexually avoidant behavior. *Archive of Sexual Behaviour, 22*, 345.
- Fugl-Meyer, K. (2000). Sexuell oförmåga och sexuella problem. In B. Lewin, (ed.), *Sex in Sweden. On the Swedish sexual life*. Stockholm: The National Institute of Public Health.

- Geurts, S. A., Taris, T. W., Kompier, M. A. J., Dikkers, J. S. E., Van Hoff, M. L. M. & Kinnunen, U. M. (2005). Work-home interaction from a psychological perspective: Development and validation of a new questionnaire, the SWING. *Work and Stress, 19*, 319–339.
- Greeff, A. P. & Malherbe, H. L. (2001). Intimacy and marital satisfaction in spouses. *Journal of Sex & Marital Therapy, 27*, 247–257.
- Hamilton, L., Berg, A. K., Træen, B. & Kvalem, i. L. (2001). Self-reported frequency of feeling sexual desire among a representative sample of 18–49 year old men and women in Oslo, elucidated by epidemiological data. *Scandinavia Journal of Sexology, 4*, 25–42.
- Kaplan, H. S. (1974). *The New Sex Therapy*. New York: Brunner/Mazel.
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B. & Martin, C. E. (1948). *Sexual behavior in the human male*. Philadelphia: W.B. Saunders.
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B. & Martin, C. E. & Gebard, P. H. (1953). *Sexual behavior in the human female*. Philadelphia: W.B. Saunders.
- Kontula, O. & Haavio-Mannila, E. (1995). *Sexual pleasures: Enchantment of sex life in Finland, 1971–1992*. Aldershot, England: Dartmouth Publishing Company Limited.
- Kontula, O. & Haavio-Mannila, E. (2003). *Sexual trends in the Baltic sea area*. Helsinki: The Population Research Institute, Väestölitto, The Family Federation of Finland.
- Laumann, E. O., Gagnon, J. H., Michael, R. T. & Michaels, S. (1994). *The social organization of sexuality: Sexual practices in the United States*. Chicago: University of Chicago Press.
- Laumann, E. O., Paik, A. & Rosen, R. C. (1999). Sexual dysfunction in the United States. Prevalence and predictors. *Journal of American Medical Association, 281*, 537–544.
- Levy, J., Otis, J., Samson, J. M., Pilote, F. & Fugere A. (1997). *The Canadian Journal of Human Sexuality, 1*, 17.
- Lewin, B. (ed), Fugl-Meyer, K., Helmius, G., Lalos, A. & Månsson, S. A. (2000). *Sex in Sweden. On the Swedish sexual life*. Stockholm: The National Institute of Public Health.
- Lewin, B. (2000). Sexuella handlingar: Vad gör man och hur ofta gör man det (när man har samlag – och när man inte har det). In B. Lewin (ed), *Sex in Sweden. On the Swedish sexual life*. Stockholm: The National Institute of Public Health.
- Marsiglio, W. & Donnelly, D. (1991). Sexual relationships in later life: A national study of married persons. *Journal of Gerontology, 46*, S338.
- Masters, W. & Johnson, V. (1970). *Human sexual inadequacy*. Boston, MA: Little, Brown.

- Metts, S. & Cupach, W. R. (1989). The role of communication in human sexuality. In K. McKinsey & S. Sprecher (eds). *Human sexuality: The societal and interpersonal context*. Norwood, NJ: Ablex.
- MMI (1987). *Undersøkelse om seksualvaner November 1987*. Oslo: Markeds- og Mediatitutttet.
- MMI (1997). *Undersøkelse om seksualvaner Mai 1997*. Oslo: Markeds- og Mediatitutttet.
- MMI (1985–2006). *Norsk Monitor 1985–2006*. Oslo: Markeds- og Mediatitutttet
- Oliver, M. B. & Hyde, J. S. (1993). Gender differences in sexuality: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 114, 29–51.
- Pallant, J. (2001). SPSS survival manual. Open University press. Maidenhead, Philadelphia.
- Patton, D. & Waring, E. M. (1985). Sex and marital intimacy. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 11, 176–184.
- Pedersen, J. B. (1998). Sexuality and aging. In I. H. Nordhus, G. R. VandenBos, S. Berg & P. Fromholt (eds), *Clinical geropsychology*. Washington DC: APA.
- Perlman, S. D. & Abrahamsom, P.R. (1982). Sexual satisfaction among married and cohabiting individuals. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 50, 458–460.
- Ridley, J. (1993). Gender and couples: Do women and men seek different kind of intimacy? *Sexual and Marital Therapy*, 8, 243–253.
- Sarver, J. M. & Murry, M. D. (1981). Knowledge of human sexuality among happily and unhappily married couples. *Journal of Sex Education and Therapy*, 7, 23–25.
- Schaefer, M. T. & Olson, D. H. (1981). Assessing intimacy: The Die PAIR inventory. *Journal of Marital and Family Therapy*, 7, 47–60. Statistisk sentralbyrå (2002). Forventet levealder. <http://www.ssb.no/samfunnsspeilet/utg/200201/08/index.html>
- Statistisk sentralbyrå (2004). Brutto årsinntekt fordelt på kjønn. http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/default_fr.asp?PLanguage=1
- Statistisk sentralbyrå (2005). Utdanningsnivå i befolkningen. http://www.ssb.no/english/subjects/04/01/utniv_en/tab-2006-09-14-03-en.html
- Statistisk sentralbyrå (2006). Sysselsettingsundersøkelse, Q2 2006 – En økning i antall sysselsatte. http://www.ssbno/english/subjects/06/01/aku_en/main.html.
- Sverdloff, R. S, Wang, C. & Hikim, A. P. S. (2002) Hypothalamic – Pituitary – Gonadal Axis in Men. In D. W. Pfaff, A. M. Etgen, S. E. Farbach & R.T Rubin (ed) *Hormones, brain and behavior*, Vol 5. New York: Academic Press.

- Træen, B. & Sørensen, D. (2000). Breaking the speed of the sound of loneliness; Sexual partner change and fear of intimacy. *Culture, Health and Sexuality*, 2, 287–301.
- Træen, B., Stigum, H. & Sørensen, D. (2002). Sexual diversity in urban Norwegians. *The Journal of Sex Research*, 39, 24.
- Træen, B., Stigum, H. & Magnus, P. (2003). *Seksuallivet i Oslo 1997: Noen resultater fra folkehelsas undersøkelse av livsstil, seksualitet og helse i Oslo* : Statens institutt for folkehelse.
- Træen, B. & Sørensen, D. (2004). *Ditt liv og mitt liv sammen*. Oslo: Kagge Forlag AS.
- Træen, B., Martinussen, M., Öberg, K. & Kavli, H. (2007). Reduced sexual desire in a random sample of Norwegian couples. *Sexual & relationship Therapy*, 22, 303–322.
- Verplanken, B. (2006). Beyond frequency: habit as a mental construct. *British Journal of Social Psychology*, 45, 639–656.
- Öberg, K., Fugl-Meyer, A. R. & Fugl-Meyer, K. S. (2004). On categorization and quantification of women's sexual dysfunctions: an epidemiological approach. *International Journal of Impotence Research*, 16, 261–269.
- Öberg, K., Sjögren, K. & Fugl-Meyer, K. S. (2005). On Swedish women's distressing sexual dysfunctions: some concomitant conditions and life satisfaction. *Journal of Sexual Medicine*, 2, 169–180.
- Öberg, K. (2005). *On conditions of Swedish women's sexual well-being. An epidemiological approach. Thesis*. Uppsala: University of Uppsala Press.
- Østlyngen, A., Storjord, T., Stellander, B. & Martinussen, M. (2003). En undersøkelse av total arbeidsbelastning og tilfredshet for psykologer i Norge. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 40, 570–581.